

NEMŠKI PREVOD ROMANA ANTONA INGOLIČA NA SPLAVIH MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

GERMAN TRANSLATION OF THE ANTON INGOLIČ'S NOVEL NA SPLAVIH (ON RAFTS) DURING WORLD WAR II

Mateja RATEJ

Inštitut za kulturno zgodovino ZRC SAZU,
Novi trg 5, 1000 Ljubljana
mratej@zrc-sazu.si

Received / Primljeno: 11. 9. 2019.

Accepted / Prihvačeno: 4. 11. 2019.

Original scientific paper / Izvorni znanstveni rad

UDK / UDC: 929Ingolič, A.

656.62(282.24Drava)

930.85(497.4+497.5)“193”

IZVLEČEK

Avtorica se v kulturnozgodovinski študiji ukvarja z nastankom in simbolnimi branji romana Antona Ingoliča Na splavih med drugo svetovno vojno in tik po njej. Leta 1940 izdano delo tematizira splavarstvo na Dravi, ki je Ingoliča vznemirjalo že kot mariborskega dijaka. Pisatelj in učitelj na Ptujju se je leta 1937 med šolskimi počitnicami pod krinko flosarja (splavarja) pridružil dravskemu splavarjem na enomesečni poti od Brezna nad Mariborom do hrvaškega Vukovarja, kjer je dobil spoznal življenje in delo splavarjev, ki so po reki prevažali les. Zlasti se je posvečal socialnemu položaju flosarjev, ki so bili pogosto odvisni od samovolje lastnikov splavov. Ingolič je bil ob nemški okupaciji leta 1941 kot slovenski izobraženec že v prvem valu izseljen v Srbijo, kljub temu je njegov roman leta 1943 izšel v nemščini pod naslovom Die Drauflosser pri dunajski založbi Wiener Verlag, kar je bila sijajna gesta upora založnikov proti germanizacijskemu diktatu nemškega rajha, a tudi tiha zmaga izgnanega pisatelja.

Ključne besede: Anton Ingolič, splavarstvo, Drava, druga svetovna vojna, kulturna zgodovina
Keywords:

Anton Ingolič se je rodil leta 1907 na Spodnji Polskavi pri Slovenski Bistrici očetu mizarju in materi šivilji. Ljudsko šolo je obiskoval v domačem kraju, nato pa šolanje nadaljeval na gimnaziji v Mariboru. Po maturi ni prevzel očetove obrti, kakor je bilo predvideno, temveč se je odpravil na študij v Pariz, kjer je zaključil šolanje za učitelje francoskega jezika. Jeseni 1928 se je vpisal na ljubljansko Univerzo, kjer je študiral romanistiko in slovenščino. Po poroki je družina krajši čas bivala na Polenšaku v Slovenskih goricah, Ingolič se je ukvarjal s pisateljevanjem, saj po koncu študija ni dobil zaposlitve. Prvo službo je dobil leta 1932 kot profesor slovenščine in francoščine na ptujski gimnaziji. Z ženo, prav tako učiteljico, sta se preselila v Dornavo, leta 1941 pa sta bila zakonca z dvema otrokoma izgnana v Srbijo. Novembra 1944 so se preselili v Beograd, kjer je Ingolič sodeloval v slovenskih oddajah Radia Beograd in v slovenskem društvu. Po vojni je spet poučeval na Ptujju in v Mariboru, leta 1955 pa se je ustalil v Ljubljani. Kot gimnazijski profesor se je upokojil leta 1965. Bil je glavni urednik revije *Nova obzorja*, od leta 1976 je bil dopisni član SAZU, od leta 1981 redni član.¹

Anton Ingolič se je pred drugo svetovno vojno uveljavil kot pisatelj, ki ga je ustvarjalno pritegnila predvsem kmečka in proletarska družbena resničnost. Osredotočil se je na življenje kolektivov, tako pripadnikov družbenih slojev kot poklicev, in skozi njegov prikaz plastično izoblikoval pogled na konkretne družbene razmere. Med pripravami za tako delo se je vselej temeljito seznanil z življenjem obravnavanih skupnosti in z vsemi z njim povezanimi dejstvi in okoliščinami. Podobno kot nekoč Émile Zola je vse temeljito preučil in izkustveno sam doživel ali preveril. Nič drugače ni bilo, ko se je namenil pisati

¹ »Anton Ingolič«, Wikipedija, https://sl.wikipedia.org/wiki/Anton_Ingoli%C4%8D (pridobljeno julija 2019).

o splavarjih: skupno pot po Dravi je začel s ponarejeno splavarsko legitimacijo in končal s krvavimi žulji na dlaneh od splavarskega lemeza (vesla).²

S podrobnim slikanjem krajev in ljudi, opisi dela, ljubezni in sovraštva ter življenjskih navad in običajev, bivalnih ambientov, delovnih orodij in predvsem družbenih razmer imajo Ingoličeva dela etnološko in zgodovinsko vrednost. Največja novost in odkritje v njegovem delu je največkrat že sama obravnavana tematika, v ustvarjalnem prijemu pa predvsem opisujoča pripovedna izčrpnost, s katero se je loteval snovi že kot pravi družbeni zgodovinar. Sociološki poudarek, ki ga je Ingolič negoval v svojih delih, je bil v povojni slovenski družbi – ob sicer kritičnih zadržkih zaradi premajhne avtorjeve psihološke poglobitve v posamezne literarne like – sprejet do te mere, da je postalo pisateljevo ime del slovenskega nacionalnega kanona.³

Splavarstvo je bilo v Dravski dolini znano že v 14. stoletju, od 16. stoletja pa je bilo pomembna gospodarska panoga. Za 19. stoletje, ko so viri najštevilnejši, je znano, da so splavarji prevažali smrekove, hrastove ali češnjeve deske, hlode, strešne letve, okenske in vratne okvirje, čreslovino, vinogradniške kole, apno ipd. Pri tem so splavi potovali do Maribora in Ptuja ter Varaždina, pa vse do Pančeva in Bele Crkve. Ob koncu 19. stoletja so splavi prevažali tudi izdelke iz pohorskih glažut (steklarn). Sredi 19. stoletja je splavarski prevoz na Dravi obsegal do 1200 splavov letno. Splavarska lesna trgovina je bila v Dravski dolini v rokah lesnih trgovcev, ki so les že pred transportom prodali na Hrvaško ali v Srbijo, nato pa so prevoz naročili pri splavarskih gospodarjih. Ti so najemali splavarje, nadzorovali izdelavo splavov in izplačevali dnevnice splavarjem.⁴ Po koncu opravljene poti na splavih po Dravi do načrtovane lokacije so se splavarji vračali domov z vlakom:

»Na progi ./../ Kotoriba–Maribor boste ob vsakem času – razven v zimskih mesecih – srečevali na vlaku može, ki se že na prvi pogled razlikujejo od ostalih potnikov. ./../ V obraz so močno zagoreli in navadno tudi precej obrasli, oblečeni v temne obleke, na nogah nosijo težke čevlje; zelen planinski klubuk pa imajo nasajen nekoliko na oči. Med vožnjo poležavajo po klopeh, saj niso že več noči spali, ali pa kadijo in se pogovarjajo o prebiti vožnji.«⁵

Leta 1940, ko je Anton Ingolič pri založbi Modra ptica izdal roman *Na splavih*, je splavarstvo na Dravi, ki se je ponašalo s skoraj šeststoletno tradicijo, hitro zamiralo in po nemški okupaciji leta 1941 dokončno izumrlo. Da se je pisatelj v svoji raziskavi življenja splavarjev osredotočil ravno na njihov nezavidljiv socialni položaj, je morda koreninilo v dejstvu, da je bilo dravsko splavarstvo v tridesetih letih 20. stoletja v štajerskem in slovenskem javnem prostoru v dobršni meri mitizirano in slikano v izrazito romantični luči, k čemur je pripomogla predstava o svobodi, ki naj bi jo občutili v tuje kraje potujoči splavarji. Če je leta 1933 v *Slovencu* objavljen zapis o sv. Miklavžu kot zavetniku splavarjev še skušal prikazati splavarstvo kot gospodarsko panogo v stvarni luči,⁶ je leta 1935 v *Jutru* objavljen zapis splavarje slikal kot ljudi, ki se jim vselej cedita med in mleko:

»V splošnem pa so splavarji marljivi, krepki in veseli ljudje. Zaslužijo menda še najboljše izmed vseh delavcev, saj je za njih delo samo sezonsko. Pozimi delajo večinoma v gozdu. Komaj pa sonce nekoliko prijazneje posije, že se pričnejo zbirati za Dravo ter sučejo klubuke, veselih lic si prikimujejo, sluteč bolj-ših dni, ko bo spet cvenka, rujnega vinca in veselih pesmi. Ni čuda, da hrepene za pomladjo, saj je njih življenje na Dravi tako lepo in prijetno. V prvi zarji zapojejo vesla in lesk ognja na splavu, kjer kuhajo zajtrk, se oddaljuje od obrežja. Romantična vožnja, petje, smeh, pozdravi domačinov ves dan do pozne noči. Tako mine dan za dnem. Na Borlu pod Ptujem se zadnjič naužijejo štajerskih dobrot, tu poskrbijo za potovanje, ki traja 14 do 18 dni. Potem pa vsak večer v novih krajih, poznana jim je vsaka gostilna,

² Milček Komelj, »Anton Ingolič«, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, <http://www.sazu.si/clani/anton-ingolic> (pridobljeno julija 2019).

³ Prav tam.

⁴ Angelos Baš, »O dravskih splavarjih«, v: Slovenski etnograf, 1972–73, 144–145, 149.

⁵ Anton Ingolič, »Podravski splavarji«, v: Naš rod, 1937/1938, 151.

⁶ Fran Mišič, »Sv. Miklavž – zaščitnik splavarjev«, Slovenec, 6. 12. 1933, 3.

vsaka brhka natararica za Dravo in Dunavom. Most v Zakanu imenujejo zakonski most in ko ga imajo za seboj, prenehajo tudi zakonske ovire. Kar se godi odslej, se po tradiciji ne pripoveduje doma.«⁷

Mariborski večernik Jutra pa je poleti 1937 v več nadaljevanjih objavil podlistek Janka Furlana o dravskih flosarjih, v katerem avtor prav tako ni zmozel skrivati navdušenja, ki so ga ti rečni mornarji sprožali v njem:

»Ugajajo mi flosarji prav takšni kot so: prirodni, preprosti, pristni, samonikli, razumni in pod trdo kožo mehki, bolj mehki kot se ti razkrivajo. Kaj bi se razkrival in besedičil, ko je tega itak že preveč! Življenje splavarja – Pohorca, Kozjačana – ni obračanje besedišča. Sama dejavnost je, sama realnost. Sekaj, žagaj, primi, drži, dvigni! Joj mu, če omaga in klecne pod bremenom! Zato molči. Le redko izreče kratko in odsekano besedo, le toliko, kolikor to nujno zahteva vsakokratno položaj. Od tam je on doma, kjer je božja volja določila tišino in mir. Vase zaklenjen in skoro brezizrazno vrši ondotni človek naložene mu naloge. Molčeč in udan usodi ... kot trdno drevo v lesu. Le ko telebne na zemljo debela bukva ali vitka jelka, završi v tišino kot pritajena bolest. Takrat se gozdar oddahne, sede na stasito deblo in zapiči oči na usodno mesto prežaganega drevesa. Komaj vidno se mu zganejo ustnice, ker je eno z lesom. In potem gre dalje. Počasi določajo njegove kot podplat trdne dlani usodo posekanemu lesu.«⁸

Tudi Anton Ingolič, ki se niti v prispevku o dravskih splavarjih, objavljenem v otroški reviji *Naši rod*, ni odpovedal hladnemu etnografskemu in sociološkemu pogledu na tematiko,⁹ je pripoved romana *Na splavih* strnil okrog glavnega junaka, pohorskega drvarja Petrunovega Pepa, njegov razmislek pa je bil že od prvih strani naprej popolno nasprotje zgornjim idealiziranim zapisom o splavarjih. Zaradi slabega socialnega položaja svoje družine je Petrunov Pep resda sprejel delo splavarja pri bogatem Knezu, vendar ni skrival, da bi mnogo raje ostal na domači planini; podobno kot vsi splavarji tudi sam ni znal plavati:

»Res, na splavih je boljši zaslužek, si je dopovedoval in obenem ugovarjal, toda kakšno je delo! Od ranega jutra pozno v noč si na vodi. V rokah držiš težak lemez in niti dobro ogledati se ne smeš. Vsak trenutek se ti lahko primeri, da te vrže v vodo. /.../ Čemu torej hodi dol? Ne bi bilo bolje, da se vrne, se je spraševal, čeprav je vedel, da ne more ničesar več spremeniti. /.../ Naj si je govoril tako ali drugače, neizpodbitno je bilo, da ima doma v koči osem otrok, osem sinov, od katerih si le prva dva služita kruh. /.../ Ni rad prihajal domov, ker je mora gledati lačne in raztrgane otroke. Po ves mesec ga ni bilo. /.../ Ob slehernem obisku je imel ušesa polna Lizinih tožb, češ da ni pri hiši tega in onega in da bi bilo bolje, če bi šel na splave; takoj bi namreč bilo več denarja in manj lakote v hiši. Poslušati je moral, koliko je prinesel s poti ta, koliko oni splavar, kako je pri tej, kako pri oni hiši, kjer je stari pustil drvarsko sekiro in prijel za splavarski lemez, in da bo pri njih vsega hudega konec, ko se bo tudi on lotil splavarstva; vendar bi se bile te tožbe ponavljale še leta in leta, dokler ne bi otroci dorasli in se porazgubili v pohorskih gozdovih, da se ni Liza jeseni sprla s prejšnjim gospodarjem in se na svojo pest dogovorila s Knezom, da ga je vzel v kočo kot drvarja in splavarja.«¹⁰

Neposredni povod, ki je Ingoliča pripeljal v stik s splavarstvom, so bile pisateljve opešane oči, zaradi katerih je leta 1936 dlje časa preživel na oddihu na Pohorju. Oprezal je za drvarji in njihovimi življenjskimi zgodbami, da bi pisal o njih, saj je imel les zanj kot mizarjevega sina posebno čustveno noto. Ko pa je izvedel, da se mnogi drvarji preživljajo tudi s splavarstvom, se je osredotočil na to dejavnost, ki je tudi v njem sprva vzbujala predvsem nostalgično misel o svobodnem življenju: »Zadnja leta sem kot profesor iz enega od razredov ptujske gimnazije večkrat sredi pouka zagledal splave, ki so pluli po Dravi kdove kam daleč na jug, medtem ko sem moral jaz svojim dijakom razlagati že toliko in tolikokrat premeleto snov. Kako rad bi bil pobegnil iz razreda in odplul z njimi!« Ko se mu je poleti 1937 želja naposled uresničila, se je po treh tednih »sprva precej težaškega, vseskozi pa zanimivega splavarjenja« domov vrnil s številnimi zapiski o svojih vtisih in z življenjskimi zgodbami flosarskih tovarišev.¹¹

⁷ »Podravski splavarji«, *Jutro*, 20. 4. 1935, 11.

⁸ Janko Furlan, »Flosarji«, *Mariborski večernik Jutra*, 13. 8. 1937, 2.

⁹ Anton Ingolič, »Podravski splavarji«, v: *Naš rod*, 1937/1938, 151–155.

¹⁰ Anton Ingolič, *Na splavih* (Maribor: Založba Obzorja, 1964), 6–7.

¹¹ Anton Ingolič, *Moje pisateljevanje* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1980), 48–49.

Leta 1939 se je Ingolič posvetil pisanju romana *Na splavih*, česar mesece po koncu potovanja v Vukovar ni zmoget, saj so bile podobe iz življenja splavarjev, socialna trenja med splavarji in kormoniši (krmarji na splavu) na eni strani ter lesnimi trgovci in splavarskimi gospodarji na drugi strani, še preveč neurejena. Ob izidu romana leta 1940 je Ingolič prejel banovinsko nagrado, tudi kritiki so mu bili večinoma naklonjeni, zato ni nenavadno, da je roman opazila tudi dunajska založba Wiener Verlag, ki je v nemškem prevodu ravno tedaj izdala izbrane slovenske novele, v načrtu pa je imela tudi prevod slovenskega romana. Prevajalca dr. Franc Hille, lektor nemškega jezika na ljubljanski univerzi, in dr. Stan Hafner sta se odločila za Ingoličevo delo, prevod pa naj bi izšel maja 1941.¹²

Ker je bila Ingoličeva družina po nemški okupaciji Štajerske kmalu izseljena v Srbijo, kjer je prve mesece preživljala v Paraćinu in Zaječarju, nato pa v Čupriji in od novembra 1944 v Beogradu, je pisatelj izgubil stik tudi z založbo, v danih okoliščinah pa o nemškem prevodu svojega dela kajpak ni razmišljal. Toliko večje je bilo presenečenje, ko je že konec leta 1941 preko Beograda iz Zagreba dobil sporočilo Franca Hilleja, da bo prevod izšel z zakasnitvijo, saj ga mora zaradi vpoklica Stana Hafnerja v vojsko prevesti sam: »Kako? Velik del Slovenije so okupirali, slovenščino vrgli iz šol in uradov, na tisoče zavednih Slovencev oropali njihovih domov in domovine, tudi meni so vzeli vse in me s sinčkom, ki je komajda shodil, pa hčerko šolarke in bolno ženo izgnali, moj roman pa bi prevedli?«¹³

Po razmisleku, ki je sledil prvotnemu besnemu odklonilnemu odzivu, se je Anton Ingolič odločil za vnovično vzpostavitev sodelovanja z dunajskimi založniki, saj je uvidel, da bi nemški prevod romana zgovorno pričal o obstoju in ustvarjalnosti slovenskega prebivalstva na Štajerskem. Založbi je poslal privoljenje za izdajo, vendar tudi prepoved spreminjanja imen oseb in krajev ter izpis njegove priimka s slovenskim -č. Ingolič ni prejel odgovora, že v letu 1943 pa svoj roman v nemščini. Založniki so v glavnem upoštevali njegove napotke, priimek avtorja je bil izpisan s -č, imena oseb in manjših krajev so ostala nespremenjena, vendarle je Drava postala Drau, prav tako so bila v nemški obliki zapisana imena večjih slovenskih mest, Maribor kot Marburg, Ptuj pa kot Pettau.¹⁴

Kot je Ingolič izvedel po koncu vojne, deloma pa že med njo, so se okupacijske oblasti na Štajerskem ostro odzvale na izid njegovega romana v nemščini. Nemška varnostna služba v Mariboru je 13. marca 1944 izdala dokument, da je nemški prevod knjige slovenskega avtorja, ki se je že pred vojno izkazoval s komunističnimi tendencami in je bil zato takoj po okupaciji izseljen, popolnoma nerazumljivo in nezaslišano dejanje nemške založbe. Poverjenik za ljudsko prosveto in propagando pri civilni upravi za Štajersko pa je 2. junija 1944 vsem štajerskim knjigarnam z okrožnico prepovedal prodajo Ingoličeve knjige.

Dunajski založbi, ki je imela zaradi drznega dejanja prevoda slovenskega avtorja prav tako težave z nacističnimi oblastmi, ni uspelo pridobiti dovoljenja za holandski prevod romana, za katerega se je zanimal haaški založnik Philip Kruseman, ki je aprila 1946 o tej pogumni protinacistični poti romana, za katero avtor ni vedel, pisal Ingoliču. Kako je bilo mogoče v letih nacistične morije z drobnimi gestami in ogromno količino osebnega tveganja izraziti nestrinjanje z uničevalsko logiko nemškega režima, je pokazal tudi dunajski recenzent Franc Stüber, ki je 13. julija 1944 v *Neues Wiener Tagblatt* o romanu zapisal: »Pokončni in nepopačeni kot slovenska drevesa so tudi ljudje, ki žive od lesa kot trgovci in splavarski gospodarji ali kot drvarji, kormoniši ali splavarji. /.../ V tem smislu so *Drauflösser* tudi nacionalno dejanje.«¹⁵

* * *

Po koncu druge svetovne vojne je dobila reka Drava z novo družbeno ureditvijo nov simbolni pomen v okviru socialističnega gospodarstva, pri čemer je režim za svojo utrditev učinkovito uporabil tudi Ingoličev roman *Na splavih*. Kajti kot so pravilno ugotovili že mariborski nacistični oblastniki, je Ingolič, ko je slikovito opisoval življenje splavarjev in pri tem izpostavil vrednote marljivosti, odre-

¹² Prav tam, 63–65.

¹³ Prav tam, 65.

¹⁴ Prav tam, 66.

¹⁵ Prav tam, 67.

kanja, poštenosti, skromnosti, solidarnosti malega človeka, bojev za delavske pravice na eni strani in lakomnost, storilnostno naravnost ter neusmiljenost delodajalca na drugi, pravzaprav govoril jezik komunističnih aktivistov, ki so po drugi svetovni vojni postali socialistični oblastniki. Kot simboličen razsodnik je v razpletu romana splavarskega gospodarja (kapitalista) Kneza kaznovala ravno Drava, ki ga je zajela v svoje valove. Zaključni, simbolike poln odlomek iz romana, je trenutek, ko je pogoltni splavarski gospodar Knez z grozo ugledal svoje življenje med rečnimi valovi:

»Toda preden so prišli do njega, je voda odtrgala Kneza od skale in ga potegnila vase. Čez nekaj trenutkov se je pokazal onstran Čeljustnice. Še je imel toliko moči, da se je z mahanjem obdržal nad valovi. Iz ust so se mu trgali kriki, a šumenje razjarjenih valov okoli Čeljustnice jih je zadušilo. Knezovi zamahi so bili čedalje slabotnejši. Dreječev splav se je jadrno bližal potapljajočemu se Knezu. Irga ga je v zadnjem trenutku ujel za suknjo. Priskočil je še Dreječ in potegnila sta ga na splav. /.../ Od splavarjev ni nihče spregovoril; nekateri so viseli z očmi na pokojnem Knezu, Pep se je željno oziral v gozdnote planine, ki jih je oblivalo junijsko sonce, ostali so pretreseni strmeli v kalno reko, ki je divja in neugnana hrumela mimo njih.«¹⁶

Tako je reka skoraj dobesedno uresničila socialistično predstavo o razvoju družbe, ki je slonela na tezi, da je brezobzirno izkoriščanje delavcev v času prve kapitalistične akumulacije le-te prisililo k združevanju in skupnemu nastopanju proti delodajalcem.¹⁷ Solidarnost in socialna gotovost delavca pa sta bili po teoriji socialističnega samoupravljanja temeljni predpostavki njegove soudeležbe (participacije) za stalno povečevanje produktivnosti dela oz. za stalno intenziviranje razvoja proizvodnih sil družbe.¹⁸ Socialistična ideologija je Ingoličevo pripoved o dravskih splavarjih umestila v svoj model dela in gospodarstva v času, ko se je Drave oprijelo ime socialistično morje, reka elektrarn ipd.¹⁹ Leta 1959 je založba Lipa pripravila drugo izdajo romana, leta 1964 je besedilo izšlo v okviru izbranih del Antona Ingoliča, ki so nastajala pri mariborski založbi Obzorja v sodelovanju z avtorjem, ki je delo ponovno pregledal in izpopolnil. Prevod v češčino je izšel leta 1948 – zaradi Informbiroja spet ne brez simbolike, a to je že druga zgodba.

POVZETEK

Anton Ingolič se je rodil leta 1907 na Spodnji Polskavi pri Slovenski Bistrici očetu mizarju in materi šivilji. Ljudsko šolo je obiskoval v domačem kraju, nato pa šolanje nadaljeval na gimnaziji v Mariboru. Po maturi ni prevzel očetove obrti, kakor je bilo predvideno, temveč se je odpravil na študij v Pariz, kjer je zaključil šolanje za učitelje francoskega jezika. Jeseni 1928 se je vpisal na ljubljansko Univerzo, kjer je študiral romanistiko in slovenščino. Ingolič se je pred drugo svetovno vojno uveljavil kot pisatelj, ki ga je ustvarjalno pritegnila predvsem kmečka in proletarska družbena resničnost. Osredotočil se je na življenje kolektivov, tako pripadnikov družbenih slojev kot poklicev, in skozi njegov prikaz plastično izoblikoval pogled na konkretne družbene razmere. Med pripravami za tako delo se je vselej temeljito seznanil z življenjem obravnavanih skupnosti in z vsemi z njim povezanimi dejstvi in okoliščinami. Vse je temeljito preučil in izkustveno sam doživel ali preveril, podobno kot Emil Zola. Nič drugače ni bilo, ko se je namenil pisati o splavarjih: skupno pot po Dravi je začel s ponarejeno splavarsko legitimacijo in končal s krvavimi žulji na dlaneh od splavarskega lemeza (vesla). S podrobnim slikanjem krajev in ljudi, opisi dela, ljubezni in sovraštva ter življenjskih navad in običajev, bivalnih ambientov, delovnih orodij in predvsem družbenih razmer imajo Ingoličeva dela etnološko in zgodovinsko vrednost. Splavarstvo je bilo v Dravski dolini znano že v 14. stoletju, od 16. stoletja je bilo pomembna gospodarska panoga. Za 19. stoletje, ko so viri najštevilnejši, je znano, da so splavarji prevažali smrekove, hrastove ali češnjeve deske, hlode, strešne letve, okenske in vratne okvirje, čreslovino, vinogradniške kole, apno ipd. Pri tem

¹⁶ Ingolič, Na splavih, 273.

¹⁷ Stane Uhan, Vrednotenje dela (Kranj: Moderna organizacija, 1989), 3.

¹⁸ Neca Jovanov, »Faktori i pretpostavke ostvarivanja samoupravljanja«, v: Socialističko samoupravljanje, Beograd: Savremena administracija, 1980, 54.

¹⁹ Milan Vogrin, »Reka nasprotij«, Gea, št. 9 (1994), 6; Nina Ambrož, »Mrtva reka«, Večer, 29. 7. 2008, 16.

so splavi potovali do Maribora in Ptuja ter Varaždina, pa vse do Pančeva in Bele Crkve. Ob koncu 19. stoletja so splavi prevažali tudi izdelke iz pohorskih glažut (steklarn). Sredi 19. stoletja je splavarski prevoz na Dravi obsegal do 1200 splavov letno. Leta 1940, ko je Ingolič pri založbi Modra ptica izdal roman *Na splavih*, je splavarstvo na Dravi, ki se je ponašalo s skoraj šeststoletno tradicijo, hitro zamiralo in po nemški okupaciji leta 1941 dokončno izumrlo. Ingolič je bil ob nemški okupaciji leta 1941 kot slovenski izobraženec že v prvem valu izseljen v Srbijo, kljub temu je njegov roman leta 1943 izšel v nemščini pod naslovom *Die Drauflosser* pri dunajski založbi Wiener Verlag, kar je bila sijajna gesta upora založnikov proti germanizacijskemu diktatu nemškega rajha, a tudi tiha zmaga izgnanega pisatelja. Nemški prevod Ingoličevega romana med drugo svetovno vojno dosledno izrisuje, kako je bilo mogoče v letih nacistične morije z drobnimi gestami in ogromno količino osebnega tveganja izraziti nestrinjanje z uničevalsko logiko nemškega režima.

VIRI IN LITERATURA

Časopisni viri

1. *Slovenec*, 1933.
2. *Jutro*, 1935.
3. *Mariborski večernik Jutra*, 1937.

Monografije

1. Anton Ingolič, *Moje pisateljstvo*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1980.
2. Anton Ingolič, *Na splavih*. Maribor: Založba obzorja, 1964.

Tiskani viri/članki

1. Anton Ingolič, »Podravski splavarji«. V: *Naš rod*, 1937/1938.
2. Angelos Baš, »O dravskih splavarjih«. V: *Slovenski etnograf*, 1972–73.

Spletni viri

1. »Anton Ingolič«. Wikipedija. Pridobljeno julija 2019, https://sl.wikipedia.org/wiki/Anton_Ingol%C4%8D
2. Milček Komelj, »Anton Ingolič«. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Pridobljeno julija 2019, <http://www.sazu.si/clani/anton-ingolic>

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Ekohistorija rijeke Drave
Environmental History of the Drava River

Volumen XV. / Broj 15
Zagreb – Samobor 2019
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnik / Co-publisher:

Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
www.ffzg.unizg.hr; http://ckhis.ffzg.unizg.hr/

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Močanin,
Hrvoje Petrić, Drago Rokсандić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Rokсандić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević (*Požega*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordana Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Honolulu, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Vesna Vlahović-Štetić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2019.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Vodenica Blaža i Vojteka Hrvoića iz Ferdinandovca

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA